SP ONDERZOEK

DE HUISARTS AAN HET WOORD – DEEL 3

KUNNEN OUDEREN LANGER THUIS BLIJVEN WONEN EN KAN DE MANTELZORG DIT AAN?

Renske Leijten, SP-Kamerlid Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Ineke Palm, Wetenschappelijk Bureau SP
november 2013

INHOUD

INLEIDING

Dit kabinet heeft vele voornemens om de zorg te veranderen. Mensen worden geacht langer thuis te blijven wonen en mantelzorgers moeten straks meer taken op zich nemen. Omdat in de dagelijkse praktijk huisartsen veel signaleren, heb ik aan huisartsen gevraagd wat zij vinden van de beleidsplannen van de regering. Het onderzoek is gericht op de maatregel om de toegang tot zorg in instellingen te beperken en op de vraag of de ondersteuning die aan mantelzorgers wordt gegeven, voldoende is.

We hebben een drietal vragen voorgelegd aan 875 huisartsen; zij namen eerder deel aan het grote onderzoek onder huisartsen uit 2010. In totaal namen 224 huisartsen deel aan deze korte enquête.

73 procent van de ondervraagde huisartsen geeft aan dat zij merken dat oudere mensen beperkter toegang hebben tot zorg in een instelling. 80 procent van de huisartsen geeft aan dat de zorg thuis tekort schiet. Zij waarschuwen onder andere voor eenzaamheid, verwaarlozing en ondervoeding. 75 procent van de huisartsen waarschuwt dat de ondersteuning aan mantelzorgers onvoldoende is. Zij vinden het niet reëel dat er straks nog meer taken verwacht worden van mantelzorgers.

Renske Leijten
SP-Tweede Kamerlid

1. ZORG THUIS SCHIET TEKORT

73 procent van de ondervraagde huisartsen geeft aan in de dagelijks praktijk te merken dat ouderen beperkter toegang krijgen tot zorg in een instelling, omdat zij geacht worden langer thuis te blijven wonen. 23 procent geeft aan hier (nog) niets van te merken.

Van de huisartsen die aangeven dat zij de beperkte toegang in de praktijk reeds merken, vindt slechts 12 procent dat de zorg thuis prima is te regelen. 80 procent van de huisartsen is van mening dat deze mensen niet voldoende worden opgevangen door zorg thuis. Dit omdat de zorg tekort schiet door onvoldoende professionele zorg en/of informele zorg. Van deze huisartsen licht 76 procent toe wat hiervan de gevolgen zullen zijn. Veel huisartsen vrezen voor verwaarlozing, ondervoeding, meer medische problemen en eenzaamheid. Huisartsen waarschuwen voor onveilige situaties thuis en voor een toename van ziekenhuisopnamen door onvoldoende zorg thuis. Ook zal er minder controle op medicijngebruik plaatsvinden en zal de zorg niet altijd beschikbaar zijn als dat nodig is.

‘Zorg kan best vrij lang thuis gegeven worden, maar meestal is de overgang naar een onhoudbare situatie vrij abrupt, en dan moet opschalen naar verzorgingshuis natuurlijk wel kunnen!’

‘Eenzaamheid! En doodswens, het gevoel niet meer mee te tellen in deze maatschappij. Gemeente kan dit straks onmogelijk opvangen.’

‘Gevolgen zijn dat huisartsen vaker allerlei zaken moeten afstemmen, die weinig medisch zijn, maar meer op het vlak liggen van sociaal betrokken zorg. Ouderen zullen duidelijk meer aan hun lot worden overgelaten.’

‘Als men geen familie of vrienden/kennissen heeft is men aangewezen op vrijwilligers en die zijn er niet altijd genoeg.’

‘Steeds meer mensen alleen thuis, steeds meer eenzame mensen die niet zelf naar buiten kunnen, dit is niet op te vangen met mantelzorg. Dat worden te veel uren (gezelschap bij eten, iemand die de rolstoel naar buiten duwt, etc.). Een verzorgingshuis biedt aanspraak, een bingo waar je in je rolstoel naar toe kan, waar je samen een hapje kan eten, etc.’

‘De vraag is wat zwart-wit. Soms is het goed te regelen met familie en vrienden en thuiszorg. Soms kom je te kort met name als er geen familie is. De thuiszorg heeft mijn inziens ook steeds meer beperkte mogelijkheden.’

2. MANTELZORGERS HEBBEN HET ZWAAR

75 procent van de ondervraagde huisartsen zegt dat de ondersteuning aan mantelzorgers op dit moment onvoldoende is. De mantelzorgers hebben het zwaar en ondersteuning is moeilijk te organiseren. 84 procent van deze huisartsen geeft een toelichting. Zij vertellen dat mantelzorgers vaak meerdere zorgtaken hebben en dat zij hierin worden onderschat. Kinderen en andere mensen in de omgeving hebben vaak zelf een baan of wonen ver weg, waardoor de mantelzorg lastig te organiseren is. Veel kinderen die voor hun ouders zorgen, zijn zelf op leeftijd. Ook wordt door sommige huisartsen aangegeven dat mantelzorgers overbelast zijn. Verder zijn er niet altijd opvang-/respijtvoorzieningen die de mantelzorgers kunnen ontlasten.

> *‘Hulp wordt afgewezen, omdat een zoon die 80 km van z’n ouder(s) woont, geacht wordt het huis schoon te houden, etc.’*

> *‘Een man durft geen werk te zoeken uit angst de zorg voor zijn oude moeder aan de thuiszorg over te laten (waar steeds iets fout gaat).’*

> *‘Vaak wel goedwillende familieleden die toch hun eigen verplichtingen hebben, te ver weg wonen, etc.’*

> *‘Mantelzorgers zijn vaak zwaar belast (maar trekken niet snel aan de bel).’*

> *‘Wegvallen van respijtzorg/moeilijkere combinatie van werken en mantelzorger-zijn.’*

> *‘Vaak overbelast. Er wordt geen vervangzorg geïndiceerd, zodat zij zelf even kunnen uitwaaien.’*

14 procent van de huisartsen ervaart dat de ondersteuning aan mantelzorgers wel goed geregeld is. 84 procent van deze artsen geeft een toelichting: de gemeente heeft goede mantelzorg geregeld, ook zijn er organisaties actief ter ondersteuning van mantelzorgers of er is thuiszorg aanwezig die mantelzorgers ondersteunt.

> *‘Wij hebben hier een erg goede thuiszorg met goede wijkverpleegkundigen, die snel kunnen reageren en dat ook doen. Daardoor is dit probleem hier gelukkig niet echt een probleem.’*

> *‘Natuurlijk is de ondersteuning niet optimaal, maar over het algemeen is er een positieve inzet in Nederland van burgers. Deze inzet mag zeker nog verder gestimuleerd worden en ondersteund worden.’*

> *‘Vanuit thuiszorgorganisaties wordt hier aandacht aan besteed, ook huisartsen wordt gevraagd meer ‘op mantelzorgers te letten’.’*

3. VISIE OP DE MANTELZORG IS NIET REËEL

81 procent van de ondervraagde huisartsen geeft aan dat de beleidsplannen, waarin ervan wordt uitgegaan dat mantelzorgers en anderen meer taken krijgen, niet reëel zijn. Van hen geeft 92 procent een toelichting: mantelzorgers zijn vaak overbelast, wonen ver weg of hebben zelf een drukke baan. Een aantal huisartsen zegt dat professionele zorg niet zomaar vervangen kan worden door mantelzorgers.

> *'Mantelzorgers hebben ook nog een eigen baan/gezin/leven...met 1-2 uurtjes per week red je het niet. Vaak gaat er meer tijd in zitten door het steeds meer wegvallen van professionele zorg.'*
>
> *'Mooi op papier, in de werkelijkheid werkt het niet. Als een mantelzorger dit kon, dan hadden ze dit al lange tijd gedaan.'*
>
> *De werklozen worden nu al ingezet in de thuiszorg, verplicht. Die hebben geen tijd om mantelzorg te verlenen, bovendien betekent het dat er minder kans is op een baan voor werkzoekenden. De werkzoekenden zoeken werk en niet een mantelzorgproject.'*
>
> *'Professionele hulpverleners kunnen niet zomaar vervangen worden door mantelzorgers.'*
>
> *'Niet elk familielid woont naast de deur, niet elke buur is bereid te helpen, of de buur heeft zelf ook zorg nodig: vergrijzende wijken.'*

Slechts 12 procent van de huisartsen geeft aan dat de beleidsplannen wel reëel zijn. Zij geven aan dat het goed is dat mantelzorgers meer taken overnemen. In de samenleving zijn veel mensen bereid om anderen te ondersteunen. Er wordt aangegeven dat niet alles door instanties hoeft te gebeuren en dat kinderen, familieleden of buren ook een rol kunnen spelen bij sociale taken. Een aantal huisartsen geeft aan dat er wel meer ondersteuning gegeven kan worden aan mantelzorgers, zeker als zij meer taken gaan overnemen.

> *'Veel aandacht via thuiszorg en huisartsen, steunpunt via thuiszorg, groepsbijeenkomsten voor mantelzorgers.'*
>
> *'Er zijn workshops om mantelzorgers te ondersteunen, ook wordt goed samengewerkt met verpleegkundigen.'*
>
> *'Het zal wel moeten. Maar de wal zal het schip ook keren. Er zal altijd een mogelijkheid moeten blijven dat professionals worden ingezet.'*
>
> *'Dit kan alleen bij voldoende ondersteuning en een goed netwerk van vrijwilligers rondom de mantelzorger. Dit moet per gemeente goed geregeld worden.'*

BIJLAGE

Aantal responses: 224

Vraag 1: Merkt u in uw dagelijkse praktijk dat ouderen beperkter toegang krijgen tot zorg in een instelling, omdat zij geacht worden langer thuis te blijven wonen? (N:224)

Antwoord	Telling	Percentage
Ja	164	73%
Nee	51	23%
Geen mening / weet niet	9	4%

Vraag 1a: U heeft aangegeven dat ouderen beperkter toegang hebben tot een plek in het verzorgingshuis, omdat zij geacht worden langer thuis te blijven wonen. Wordt dit voldoende opgevangen door zorg thuis? (N:164)

Antwoord	Telling	Percentage
Ja, zorg thuis is prima te regelen.	20	12%
Nee, zorg thuis schiet te kort door onvoldoende professionele zorg en/of te kort aan informele zorg zoals mantelzorg en vrijwilligers.	131	80%
Geen mening / weet niet	13	8%

Vraag 1aa: U heeft aangegeven dat zorg thuis te kort schiet. Wat zijn daarvan de gevolgen voor de ouderen? (N:131)

124 huisartsen hebben toegelicht dat de zorg tekort schiet (76%).

Vraag 2: Hoe ervaart u de ondersteuning aan mantelzorgers op dit moment? (N:224)

Antwoord	Telling	Percentage
De ondersteuning is goed geregeld.	31	14%
Mantelzorgers hebben het zwaar en ondersteuning is moeilijk te organiseren.	168	75%
Geen mening / weet niet	25	11%

Vraag 2a: U heeft aangegeven dat de ondersteuning van mantelzorgers goed is geregeld. Kunt u hiervan voorbeelden geven? (N:31)

26 huisartsen hebben voorbeelden gegeven (84%).

Vraag 2b: U heeft aangegeven dat mantelzorgers het zwaar hebben, en dat ondersteuning moeilijk te regelen is. Kunt u hiervan voorbeelden geven? (N:168)

141 huisartsen hebben voorbeelden gegeven (84%).

Vraag 3: Denkt u dat de beleidsplannen, waarin uitgegaan wordt van meer taken voor mantelzorgers en andere mensen in de omgeving, reëel zijn? (N:224)

Antwoord	Telling	Percentage
Ja	26	12%
Nee	181	81%
Geen mening / weet niet	16	7%

Vraag 3a: U heeft aangegeven dat de beleidsplannen, waarin uitgegaan wordt van meer taken voor mantelzorgers en andere mensen in de omgeving, reëel zijn. Kunt u aangeven waarom u deze plannen reëel vind? (N:26)

24 huisartsen hebben een toelichting gegeven (92%).

Vraag 3b: U heeft aangegeven dat de beleidsplannen, waarin uitgegaan wordt van meer taken voor mantelzorgers en andere mensen in de omgeving, niet reëel zijn. Kunt u aangeven waarom u deze plannen niet reëel vindt? (N:181)

166 huisartsen hebben een toelichting gegeven (92%).

SP

WWW.SP.NL